

Anna Szachon-Pszenny*

Szczyt kryzysu migracyjnego w 2015 r. a szczyt kryzysu uchodźczego w 2022 r. – próba analizy porównawczej wpływu na „obszar bez granic” UE

The peak of the migration crisis in 2015 vs. the peak
of the refugee crisis 2022 – a trial of comparison analysis
of the impact on the EU’s “area without borders”

STUDIA I ANALIZY

Słowa kluczowe: szczyt kryzysu migracyjnego, szczyt kryzysu uchodźczego, granice UE, wojna w Ukrainie, „obszar bez granic”

Keywords: the peak of migration crisis, the peak of refugee crisis, EU borders, war in Ukraine, “area without borders”

Abstrakt: Unia Europejska w ciągu tylko ostatniej dekady doświadczyła wielkich kryzysów związanych z masowym napływem obywateli państw trzecich przez jej granice zewnętrzne. Pierwszy z nich zwany „szczytem kryzysu migracyjnego” miał miejsce w 2015 r., drugi natomiast, nieporównywalnie większy w 2022 r. pretenduje do miana „szczytu kryzysu uchodźczego”. Bez wątplenia oba miały bezprecedensowy wpływ na przekraczanie granic UE, a jednocześnie znacząco wpłynęły na funkcjonowanie „obszaru bez granic”. Tak istotne kryzysy budzą duże zamieszanie terminologiczne, dotyczące pojęcia uchodźcy i migranta. Ponadto skala napływu obywateli Ukrainy do Unii Europejskiej przerosła wszelkie wcześniejsze liczby, które określano jako kryzysowe i z którymi UE próbowała sobie kiedykolwiek poradzić. Celem artykułu jest próba analizy porównawczej tych zjawisk w kontekście ich wpływu na funkcjonowanie „obszaru bez granic”.

Abstract: The European Union has experienced major crises of massive influx of third-country nationals across its external borders in the last decade alone. The first of these, known as “the peak migration crisis”, took place in 2015, while the second,

* ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2353-3745>, dr, adiunkt, Instytut Nauk o Polityce i Administracji, Wydział Nauk Społecznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. E-mail: szanna@kul.pl

incomparably larger one in 2022 pretends to be "the peak refugee crisis". Undoubtedly, both have had an unprecedented impact on the crossing of EU borders and, at the same time, have significantly affected the functioning of the "area without borders". However, such significant crises have caused a great degree of terminological confusion, concerning the terms refugee and migrant. In addition, the scale of the influx of Ukrainian citizens into the European Union has surpassed any previous numbers that were described as a crisis and which the EU has ever tried to deal with. The aim of this article is to provide a trial of comparative analysis of these phenomena in the context of their impact on the functioning of the "area without borders".

Wprowadzenie

W ciągu niespełna ostatniej dekady Unia Europejska doświadczyła co najmniej kilku kryzysów, z których dwa są związane z masowym przepływem osób przez jej granice. Rok 2015 został nazwany „szczytem kryzysu migracyjnego” i w tamtym czasie określony jako największy, z jakim UE mierzyła się w swojej historii. Liczbę osób, które wtedy przekroczyły zewnętrzne granice Unii i wjechały na terytorium wszystkich jej państw członkowskich, określano na ponad 1,8 miliona i uznano za bezprecedensowe, największe zagrożenie migracyjne, z jakim kiedykolwiek mierzyła się Unia Europejska. Nie trzeba było długo czekać na kolejny kryzys, już po 5 latach, który z kolei znacznie wyhamował ruch osobowy, ale i towarowy, zarówno w UE, jak i w skali globalnej. Był nim bezprecedensowy kryzys zdrowotny wywołany COVID-19. Kiedy już państwa członkowskie Unii zaczęły znaleźć się na drodze wyjścia z tej sytuacji i ruch osób powoli zaczął wracać do normalności, pojawił się kolejny kryzys wywołany wojną w Ukrainie.

W wyniku agresji rosyjskiej 24 lutego 2022 r. rozpoczęła się brutalna wojna w Ukrainie. Wywołała ona tak ogromny masowy napływ obywateli Ukrainy uciekających przed wojną, który stał się on już w pierwszych miesiącach nieporównywalny do żadnego kryzysu, a z jakim mierzyła się Unia Europejska. Z danych szacunkowych wynika, że uchodźcy wojenni, którzy wjechali w pierwszej kolejności do państw UE bezpośrednio graniczących z Ukrainą, przekroczyli przynajmniej 5-krotnie liczbę ze szczytu kryzysu migracyjnego w 2015 r. Z takim wyzwaniem Unia Europejska nie mierzyła się jeszcze nigdy w swojej historii, chociaż te same słowa powtarzano w 2015 r. Konieczność ucieczki przed coraz bardziej okrutną wojną w Ukrainie wywołała wjazd blisko 8 milionów Ukraińców, z których większość znalazła schronienie przede wszystkim w Polsce, ale też w bezpośrednio sąsiadującej Słowacji, Litwie,

Węgrzech, a także Niemczech, Włoszech i innych państwach członkowskich, jak również w kandydującej do UE Mołdawii.

Bez wątpienia zarówno kryzys migracyjny, jak i uchodźczy miały bezprecedensowy wpływ na przekraczanie granic UE, a jednocześnie znacząco wpłynęły na funkcjonowanie „obszaru bez granic”, który jest największym osiągnięciem integracji europejskiej. „Obszar bez granic” należy rozumieć szerzej w odniesieniu do zasad przekraczania granic zewnętrznych jako państwa tzw. UE+, czyli Unii Europejskiej oraz strefy Schengen. Wypracowane w ramach strefy Schengen, a następnie włączone do prawa UE, zasady przekraczania granic wewnętrznych bez kontroli oraz wzmocnienia bezpieczeństwa granic zewnętrznych UE, musiały być dostosowane do masowego napływu obywateli państw trzecich.

W tym kontekście warto postawić pytania badawcze porównujące dwa szczyty kryzysów:

1. Czy stosowane definicje legalne, terminologia międzynarodowa i idąca za tym literatura przedmiotu pozwalają określić kryzys z 2015 r. jako migracyjny, a z 2022 r. jako uchodźczy?
2. Czy bezprecedensowa liczba obywateli państw trzecich przekraczająca zewnętrzną granicę wschodnią UE w 2022 r., która niepomrotnie przewyższa liczbę ze „szczytu kryzysu migracyjnego” w 2015 r. pozwala mówić o „szczycie kryzysu uchodźczego”?
3. Czy środki podjęte na „obszarze bez granic” UE w reakcji na oba szczyty kryzysów pozwalają je odróżnić i zdefiniować odmiennie?
4. Czy poziom ochrony obywateli państw trzecich przybywających do UE w 2015 i 2022 r. różnicuje te dwie sytuacje?

Celem artykułu jest wykazanie, że wojna w Ukrainie wywołała w UE bezprecedensowy napływ uchodźców oraz spowodowała zmianę w funkcjonowaniu „obszaru bez granic”, co w powyższej perspektywie pozwala postawić tezę, że rok 2022 można określić jako „szczyt kryzysu uchodźczego”, który wieloaspektowo przewyższa „szczyt kryzysu migracyjnego” w 2015 r. Ponadto kryzys uchodźczy ze szczytem w 2022 r. obejmuje szczególną kategorię uchodźców wojennych z Ukrainy, która determinuje charakter największego kryzysu masowego napływu osób i ich pobytu na „obszarze bez granic”, jaki miał miejsce od początku istnienia UE. Podstawowym środkiem do osiągnięcia celu artykułu jest analiza porównawcza tych zjawisk w kontekście ich wpływu na granice unijne i funkcjonowanie „obszaru bez granic”.

W artykule wykorzystano metodę metaanalizy oficjalnych danych statystycznych dotyczących kryzysu migracyjnego i uchodźczego, literatury przedmiotu oraz oficjalnych stron internetowych organizacji międzynarodowych

i instytucji unijnych. Uzupełniono ją metodą formalno-dogmatyczną, polegającą głównie na analizie norm prawa UE, po przeprowadzeniu której sformułowano określone wnioski. Na potrzeby artykułu użyto też analizy przyczynowo-skutkowej oraz analizy porównawczej.

Stan prawny artykułu to przełom 2022/2023.

Definicje uchodźcy i migranta w terminologii międzynarodowej

Pojęcia uchodźcy i migranta są w ostatnim czasie jednymi z najczęściej używanych w dyskursie publicznym, zwłaszcza w mediach. Bardzo często stosuje się je zamiennie, jednakże należy wyraźnie podkreślić, że istnieje pomiędzy nimi zasadnicza różnica o charakterze prawnym. Podstawowa definicja uchodźcy jest pojęciem legalnym zawartym w kluczowym akcie prawa międzynarodowego, jakim jest Konwencja Genewska¹. Jest to akt prawny dotyczący ochrony uchodźców przyjęty podczas konferencji Narodów Zjednoczonych w Genewie w 1951 r., który w sposób legalny definiuje kto jest uchodźcą, określa prawa uchodźców oraz zobowiązania państw ich przyjmujących.

Definicja uchodźcy określa, że jest to osoba, która na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu poglądów politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, oraz nie może lub nie chce z powodu tych obaw skorzystać z ochrony tego państwa². Zgodnie ze stanowiskiem Biura Wysokiego Komisarza ds. Uchodźców (UNHCR³) uchodźcy to osoby przebywające poza swoim państwem pochodzenia z także z powodu konfliktu, przemocy lub innych okoliczności poważnie zakłócających porządek publiczny, które – na skutek powyższego – wymagają „ochrony międzynarodowej”. Są często w tak niebezpiecznej sytuacji, że przekraczają granice państwowe w poszukiwaniu bezpieczeństwa w sąsiednich państwach; tak więc zostają oni uznani na forum międzynarodowym za „uchodźców”, osoby, którym przysługuje pomoc ze strony innych państw. Szczególny reżim prawny, który chroni prawa uchodźców, nazywany jest „międzynarodową ochroną uchodźców”, a potrzeba jego istnienia wynika z faktu, że uchodźcy i osoby ubiegające

¹ Konwencja dotycząca statusu uchodźców sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r., Dz.U. z 1991 r. Nr 119, poz. 515, dalej jako Konwencja Genewska.

² Art. 1 ust. A pkt 2 Konwencji Genewskiej.

³ UNHCR (*Office of the United Nations High Commissioner for Refugees*) zostało powołane w 1950 r. w wyniku rezolucji Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych. Jego zadaniem jest prowadzenie i koordynacja wysiłków międzynarodowych na rzecz rozwiązywania problemów ochrony uchodźców na świecie.

się o nadanie statusu uchodźcy znajdują się w szczególnie ciężkim położeniu, wymagającym dodatkowych środków⁴. Taka wyjątkowa sytuacja znalazła zastosowanie wobec wysiedleńców z Ukrainy przekraczających granice zewnętrzne UE w obawie przed toczącą się wojną. Stąd też Unia Europejska uruchomiła formy ochrony międzynarodowej, które nigdy wcześniej nie były stosowane na aż tak szeroką skalę, w pierwszej kolejności natychmiastową ochronę tymczasową. W tym kontekście utworzyła się nowa kategoria pojęciowa określana jako „uchodźcy wojenni z Ukrainy”⁵, która determinuje charakter największego kryzysu uchodźczego od początku istnienia UE.

Drugim kluczowym dla artykułu pojęciem jest migrant, który na poziomie międzynarodowym nie posiada jednolitej definicji prawnej. Zgodnie z międzynarodowymi określeniami statystycznymi rekomendowanymi przez ONZ za migrację zagraniczną uważa się wyjazdy za granicę i przyjazdy do kraju w celu osiedlenia się (zamieszkania na stałe) lub na pobyt czasowy⁶. Migrant decyduje się na wyjazd nie z powodu bezpośredniego zagrożenia śmiercią czy prześladowaniami, ale ze względu na sytuację ekonomiczną, aby poprawić jakość swojego życia przez znalezienie lepszej pracy lub dołączyć do członków rodziny. Migranci, w odróżnieniu od uchodźców, mogą bezpiecznie wrócić do swoich państw pochodzenia. Wymienne operowanie tymi pojęciami odciąga uwagę od istoty problemu, czyli od tego, że uchodźcy potrzebują ochrony i może również negatywnie wpływać na społeczne poparcie dla uchodźców w czasie, gdy wymagają oni schronienia bardziej niż kiedykolwiek⁷.

Opinia publiczna, politycy, a zwłaszcza przekazy medialne używają definicji „migrant” jako ogólnego pojęcia obejmującego zarówno migrantów, jak i uchodźców. Ponadto globalne dane statystyczne również wykorzystają definicję „międzynarodowej migracji”, obejmując nią migrantów, uchodźców oraz osoby ubiegające się o nadanie statusu uchodźcy. Zgodnie z pojęciem wykorzystywanym przez Eurostat⁸ migracje odnoszą się do liczby migrantów, czyli ludzi, którzy zmieniają swoje miejsce zamieszkania z lub do danego obszaru

---

⁴ UNHCR, *Uchodźca czy migrant? Tłumaczymy różnice i wyjaśniamy ich sens*, <https://www.unhcr.org/pl/365-plwiadomosci2016uchodzca-czy-migrant-tlumaczymy-roznice-i-wyjasniamy-ich-sens-html.html> (29.12.2022).

⁵ Pojęcie uchodźcy wojennego z Ukrainy będzie przedmiotem rozważań dalszej części artykułu.

⁶ Główny Urząd Statystyczny, <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/213,pojecie.html> (19.12.2022).

⁷ UNHCR, *Uchodźcy czy migranci? Te słowa są ważne, więc jak ich używać?*, <https://www.unhcr.org/pl/391-plwiadomosci2015uchodzcy-czy-migranci-te-slowa-sa-wazne-wiec-jak-ich-uzywac-html.html> (29.12.2022).

⁸ Eurostat to urząd statystyczny Unii Europejskiej z siedzibą w Luksemburgu. Na poziomie UE Eurostat zapewnia tworzenie statystyki europejskiej zgodnie z ustalonymi przepisami i zasadami statystycznymi.

(najczęściej kraju) w danym okresie (zwykle roku)⁹. Wobec tego wszelkie formy przemieszczania się osób pomiędzy państwami można ogólnie uznać za migrację międzynarodową. Jednak należy mieć na uwadze fakt, że każdy uchodźca to migrant, ale nie każdy migrant to uchodźca. Z tego względu, o ile wspólne klasyfikowanie statystyczne jest poprawne, o tyle wymienne używanie pojęć uchodźcy i migranta jest błędne i prowadzi do wielu nieścisłości.

W dyskursie prawnym praktyka taka może łatwo prowadzić do nieporozumień, a także mieć poważne konsekwencje dla życia i zdrowia oraz bezpieczeństwa uchodźców. Istotnym czynnikiem różnicującym te pojęcia jest motywacja leżąca u podłoża decyzji o migracji oraz swoboda powrotu do kraju pochodzenia. Pojęcie „migracja” jest rozumiane jako proces dobrowolny, często granica jest przekraczana w poszukiwaniu lepszych możliwości ekonomicznych. Tak motywacja nie dotyczy uchodźców, którzy są zmuszeni do wyjazdu i nie mogą bezpiecznie powrócić do domu. Z tych względów należy im się szczególna ochrona na podstawie przepisów prawa międzynarodowego. Oczywiście prawa migrantów też muszą być przestrzegane, ale jednocześnie trzeba zapewnić uchodźcom odpowiednią ochronę prawną, bo ich sytuacja jest wyjątkowa¹⁰.

Zastosowanie definicji w kontekście masowego przekraczania granic UE w 2015 i 2022 r.

W takich wyjątkowych okolicznościach warunkujących uzyskanie szczególnej ochrony, znaleźli się Ukraińcy po wybuchu wojny 24 lutego 2022 r. i ta sytuacja ciągle trwa. Bez wątplenia zasługiwali oni i zasługują na ochronę międzynarodową, stąd UE zaraz po wybuchu wojny uruchomiła po raz pierwszy w swojej historii dyrektywę gwarantującą ochronę tymczasową na największą skalę¹¹. Uciekający z Ukrainy znaleźli się w tak niebezpiecznej sytuacji, że przekraczają granice państwowe w poszukiwaniu bezpieczeństwa w państwach członkowskich UE. Z tych powodów zostają oni uznani na forum międzynaro-

⁹ <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Migration/pl> (20.11.2022).

¹⁰ UNHCR, *Uchodźcy czy migranci? Te słowa są ważne, więc jak ich używać?*, <https://www.unhcr.org/pl/391-plwiadomosci2015uchodzcy-czy-migranci-te-slowa-sa-wazne-wiec-jak-ich-uzywac-html.html> (29.12.2022).

¹¹ Dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między państwami członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następcami, Dz.U. L 212 z 7.08.2001, dalej jako dyrektywa o ochronie tymczasowej.

dowym za „uchodźców”, osoby, którym przysługuje pomoc ze strony innych państw, UNHCR i właściwych organizacji¹². W terminologii unijnej określono ich zbiorowo jako „wysiedleńców z Ukrainy” i przyznano ochronę odpowiadającą uchodźcom, ale z maksymalnym skróceniem procedury, a w zasadzie automatycznie. Takie działania podjęto ze względu na wyjątkowość sytuacji rosyjskiej agresji wojennej i spowodowany nią, nigdy wcześniej niewidziany w UE, masowy napływ osób uciekających przed wojną. Zgodnie z danymi podawanymi przez UNHCR, do końca marca 2022 r. Ukrainę opuściło ponad 4 mln osób¹³. Zatem uchodźcy z Ukrainy już tylko w pierwszym miesiącu od wybuchu wojny przekroczyli ponad dwukrotnie liczbę migrantów z całego 2015 r.

Pojęcie uchodźcy wobec wszystkich osób opuszczających Ukrainę z powodu międzynarodowego konfliktu zbrojnego jest powszechnie używane przez UNHCR. Terminu uchodźcy z Ukrainy i określenia ukraiński kryzys uchodźczy używają też inne organizacje międzynarodowe, jak OECD¹⁴ czy WHO¹⁵. Analogicznej retoryki używają też instytucje Unii Europejskiej, Rada UE i Rada Europejska – w ramach unijnej polityki migracyjnej wymienia osobno szlaki migracyjne, a osobno napływ uchodźców z Ukrainy. Ponadto instytucje unijne podają za UNHCR, że aktualnie 4,9 mln uchodźców z Ukrainy objętych jest tymczasową ochroną lub podobnymi programami w UE. W odpowiedzi na nasilającą się rosyjską agresję Unia jednomyślnie i zdecydowanie zapewnia Ukrainie skoordynowane wsparcie humanitarne, polityczne, finansowe i materialne¹⁶.

Kluczowa jest tutaj ochrona tymczasowa na mocy dyrektywy Rady jeszcze z 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między państwami członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami. Przepisy tej dyrektywy nie zostały nigdy wcześniej zastosowane, nawet w obliczu „szczytu kryzysu migracyjnego” w 2015 r. Dopiero w 2022 r. w bezprecedensowym posunięciu

---

¹² UNHCR, *Uchodźca czy migrant? Tłumaczymy różnice i wyjaśniamy ich sens*, <https://www.unhcr.org/pl/365-plwiadomosci2016uchodzca-czy-migrant-tlumaczymy-roznice-i-wyjasniamy-ich-sens-html.html> (29.12.2022).

¹³ UNHCR, <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (31.03.2022).

¹⁴ OECD, *Organization for Economic Co-operation and Development*, Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, <https://www.oecd.org/ukraine-hub> (28.11.2022).

¹⁵ WHO, <https://www.who.int/europe/news/item/20-10-2022-joining-forces-to-meet-unprecedented-need-how-bulgaria-has-responded-to-the-ukrainian-refugee-crisis> (28.12.2022).

¹⁶ <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/eu-migration-policy/refugee-inflow-from-ukraine/> (2.01.2023).

Komisja Europejska zaproponowała jej uruchomienie, a państwa członkowskie natychmiastowo to poparły. Sama dyrektywa została przyjęta w Unii 20 lipca 2001 r. w związku z konfliktem w byłej Jugosławii, ale dopiero zbrojna inwazja Rosji na Ukrainę spowodowała jej zastosowanie w praktyce. Istotą jest możliwość udzielenia natychmiastowej tymczasowej ochrony dużej grupie wysiedleńców z państw trzecich (ochrona zbiorowa). Równocześnie ta nadzwyczajna, przyspieszona, forma ochrony przyznawana po przekroczeniu granicy przez uchodźców wojennych z Ukrainy, pozwala, aby systemy azylowe państw członkowskich nie były obciążone skomplikowaną, standardową procedurą i dzięki temu uniknąć zagrożeń dla osób poszukujących ochrony. Uznano to za kluczowy krok w kierunku zapewnienia osobom uciekającym przed wojną bezpiecznego przekroczenia granic UE i uzyskania ochrony na „obszarze bez granic” bez konieczności przeprowadzania długotrwałych indywidualnych procedur określania statusu uchodźcy¹⁷.

Ochrona tymczasowa oznacza szczególnego rodzaju procedurę stosowaną w przypadku zagrożenia wystąpienia bądź rzeczywistego wystąpienia masowego napływu wysiedleńców z państw trzecich, którzy nie mogą powrócić do państwa pochodzenia. Pojęcie „wysiedleńca” oznacza obywateli państw trzecich, którzy zostali zmuszeni do opuszczenia swojego państwa pochodzenia i nie są w stanie bezpiecznie i na stałe powrócić ze względu na sytuację istniejącą w ich państwie, oraz którzy mogą być objęci zakresem statusu uchodźcy lub innego instrumentu przyznającego międzynarodową ochronę, w szczególności osoby, które uciekły z obszarów objętych konfliktem zbrojnym¹⁸. Zastosowane w dyrektywie pojęcie odnosi się w pełni do uchodźców, którzy po 24 lutego 2022 r. zostali zmuszeni do opuszczenia terytorium Ukrainy ze względu na wojnę i nie są aktualnie w stanie bezpiecznie i na stałe wrócić. Z tego powodu niemal natychmiastowo w reakcji na rosyjską agresję Rada UE dnia 4 marca 2022 r. podjęła decyzję stwierdzającą istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy i skutkującą wprowadzeniem tymczasowej ochrony¹⁹.

W tym kontekście warto spojrzeć na bezpośrednie przyczyny masowego napływu obywateli państw trzecich przez granice UE w 2015 i 2022 r. Ukraiński kryzys uchodźczy został spowodowany jedną przyczyną – wojną w Ukrainie wywołaną niekontrolowaną agresją rosyjską, w wyniku której

¹⁷ A. Szachoń-Pszenny, *Wojna w Ukrainie jako czynnik zmiany zasad przekraczania granicy zewnętrznej Unii Europejskiej*, «*Wschodni Rocznik Humanistyczny*» 2023, nr 1.

¹⁸ Art. 2 a i c dyrektywy o ochronie tymczasowej.

¹⁹ Decyzja wykonawcza Rady (UE) 2022/382 z dnia 4 marca 2022 r. stwierdzająca istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy w rozumieniu art. 5 dyrektywy 2001/55/WE i skutkująca wprowadzeniem tymczasowej ochrony, Dz.U. L 71 z 4.03.2022.

miliony uchodźców z Ukrainy musiało szukać schronienia w Unii Europejskiej z powodu zagrożenia życia w państwie ogarniętym wojną. Natomiast kryzys migracyjny w 2015 r., spowodowały takie czynniki wypychające (*push factors*), jak: tzw. arabska wiosna z lat 2010–2013, tj. protesty społeczne i konflikty zbrojne w państwach arabskich, krwawe walki w Syrii trwające od 2011 r., destabilizacja sytuacji politycznej w Libii, czy tzw. jaśminowa rewolucja w Tunezji z lat 2010/2011. Przyczyną masowych migracji było również poszukiwanie lepszych warunków życia przez obywateli państw bałkańskich. Nastąpiły wtedy masowe ruchy migracje z Azji (Bliskiego Wschodu), Afryki (głównie północnej), a także państw bałkańskich do bogatszych państw UE²⁰. Arabska wiosna jako fala ruchów wolnościowych to pewien fenomen, który nie poddaje się łatwym definicjom. Została nazwana kolejną wielką falą demokratyzacji, porównywalną z upadkiem dyktatur wojskowych w Ameryce Łacińskiej i przemianami w Europie Wschodniej. Dla większości analityków najważniejszą nowością, którą przyniósł przełom 2010 i 2011 r., jest dojście do głosu arabskich sił demokratycznych, młodego pokolenia, na które nie były w stanie odpowiedzieć autorytarne rządy²¹. Najważniejsze wyzwania związane z arabską wiosną, będące jej konsekwencją, nadeszły kilka lat później – to, czego państwa UE obawiały się w 2011 r., czyli wzrost migracji z Bliskiego Wschodu, osiągnęło apogeum w 2015 r. Wtedy liczba nielegalnych przekroczeń granic UE prawie dwukrotnie przewyższyła sumę takich przypadków odnotowanych w latach 2009–2014²². Niestabilna sytuacja polityczno-społeczna w państwach Afryki i na Bliskim Wschodzie stała się źródłem niekontrolowanej migracji do UE²³.

W odniesieniu do szczytu kryzysu migracyjnego w 2015 r. należy stwierdzić, że osoby przybywające na łodziach przez zewnętrzne morskie granice UE były nie tylko migrantami, ale także część z nich spełniała warunki uzyskania ochrony międzynarodowej dla uchodźców. Chodzi o tę część, która pochodziła z państw pogrążonych w wojnie, jak np. Syria. Jednak trzeba pamiętać, że duża część docierała z innych miejsc – i dla opisanie większości z nich słowo „migrant” wydaje się odpowiednie. W UNHCR, używa się pojęcia „uchodźcy” wobec tych, którzy przekraczają granice, uciekając przed wojną

²⁰ Ł. Łotocki, *Kryzys imigracyjny w 2015 roku a bezpieczeństwo wewnętrzne na przykładzie Republiki Federalnej Niemiec*, «Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny» 2021, nr 1(183), s. 30.

²¹ J. Czerep, „Arabska Wiosna” nie tylko arabska, «Biuletyn OPINIE FAE» 2011, nr 16, Warszawa, <https://fae.pl/biuletynopiniefae/arabskawiosnanietylkoarabska.pdf> (31.12.2022).

²² Szerzej na ten temat: M. Dziekan, K. Zdulski, R. Bania, *Arabska wiosna i świat arabski u progu XXI wieku*, Łódź 2020.

²³ A. Fogaś, V. Verba, *Ongoing conflicts in the Middle East and their impact on Europe*, «European Journal of Geopolitics» 2016, nr 4, s. 51–67.

lub prześladowaniami, natomiast „migranci” w odniesieniu do ludzi, którzy opuszczają swoje państwo pochodzenia z powodów nie zawartych w definicji „uchodźcy”²⁴.

Bezprecedensowy napływ migrantów o nieregulowanym statusie do UE, który osiągnął największe natężenie w 2015 r., ujawnił szereg niedociągnięć i luk w unijnej polityce w dziedzinie azylu, granic zewnętrznych i migracji²⁵. Niekontrolowana fala migracji doprowadziła do paraliżu instytucji państw członkowskich, które posiadały kompetencje w zakresie przyznawania azylu. W konsekwencji państwa członkowskie UE nie były w stanie zapewnić skutecznej kontroli granicznej oraz identyfikacji i rejestracji nielegalnych migrantów, co wpłynęło na wykształcenie się pojęcia migrantów o nieregulowanym statusie. Szczyt kryzysu migracyjnego w 2015 r. pokazał, że w miarę narastania problemu migracyjnego, iż wyzwaniom wygenerowanym przez nielegalne przepływy osób nie są w stanie skutecznie sprostać pojedyncze państwa członkowskie UE²⁶. Z jednej strony świadczy to o pewnej niewydolności systemu kontroli na granicach zewnętrznych UE, z drugiej znajduje odzwierciedlenie w nieskutecznych działaniach instytucji bezpieczeństwa²⁷.

Doświadczenia wyniesione ze szczytu kryzysu migracyjnego w 2015 r. i brak zdecydowanych, szybkich i solidarnych działań po stronie Unii Europejskiej przyniosły skutki, z którymi UE mierzy się do tej pory. Opóźnione rozwiązania w zakresie reform zarządzania granicami zewnętrznymi spowodowały wtórne przepływy migracyjne po 2015 r., które stały się powodem bezprawnego przedłużania tymczasowego przywracania kontroli na granicach wewnętrznych. Taka sytuacja wpłynęła na zaburzenia funkcjonowania strefy Schengen, a tym samym naruszenie zasad „obszaru bez granic” i bezpieczeństwa wewnętrznego UE.

W terminologii unijnej oraz literaturze przedmiotu często występuje pojęcie „uchodźcy wojenni z Ukrainy”, aby adekwatnie oddać specyfikę tej grupy. Osoby te nie otrzymują *stricto* statusu uchodźcy na podstawie Konwencji Genewskiej z 1951 r., ze względu na długotrwałość procedury, ale potrzebują szybszej formy ochrony, która gwarantuje natychmiastowe dodatkowe prawa w ramach „obszaru bez granic”. Z tego względu konieczne było znalezienie

²⁴ UNHCR, *Uchodźcy czy migranci? Te słowa są ważne, więc jak ich używać?*, <https://www.unhcr.org/pl/391-plwiadomosci2015uchodzczy-czy-migranci-te-slowa-sa-wazne-wiec-jak-ich-uzywac-html.html> (29.12.2022).

²⁵ Briefing PE, *Kwestia migracji*, https://what-europe-does-for-me.eu/data/pdf/focus/focus04_pl.pdf (13.12.2022).

²⁶ J. Zupančič, *The European refugee and migrant crisis and Slovenian response*, «European Journal of Geopolitics» 2016, nr 4, s. 95–121.

²⁷ J. Trubalska, *Wielowymiarowe zarządzanie granicami zewnętrznymi Unii Europejskiej*, «Przegląd Geopolityczny» 2017, vol. 19, s. 105.

innego terminu na określenie ich statusu w Polsce i w Unii Europejskiej. Komisja Europejska, powołując się na definicje „uchodźcy”, „osoby kwalifikującej się do ochrony uzupełniającej” oraz „ochrony tymczasowej” opracowane przez Europejską Sieć Migracyjną²⁸ określa uchodźcę wojennego jako osobę, która opuszcza swój kraj w celu ucieczki przed skutkami konfliktów zbrojnych (bezpośrednie skutki walk, napaści oddziałów bojowych, przesiedlenia itp.)²⁹. Pojęcie uchodźcy wojennego z Ukrainy obejmuje bardzo różne kategorie osób, zarówno obywateli Ukrainy, jak i cudzoziemców, którzy w momencie wybuchu wojny przebywali na terytorium Ukrainy i opuszczali ją przekraczając granicę zewnętrzną UE. W tym kontekście nie ma znaczenia obywatelstwo, a jedynie fakt opuszczenia Ukrainy po 24 lutego 2022 r. Wjazd do UE uchodźców wojennych z Ukrainy ma jedną bardzo ważną cechę. Osoby przekraczające ukraińską granicę z państwami członkowskimi Unii i kandydującą do UE Mołdawią są natychmiast objęte przepisami ochrony tymczasowej, która przyznaje im liczne uprawnienia. W ten sposób upodabnia status uchodźców wojennych z Ukrainy do statusu obywateli UE w zakresie praw w ramach swobodnego przepływu osób³⁰.

Specjalne formy ochrony gwarantują też przepisy krajowe, np. w Polsce regulacje specustawy określające szczególne zasady zalegalizowania pobytu obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi od 24 lutego 2022 r.³¹ Jeśli takie osoby chcą pozostać w Polsce ich pobyt będzie uznany za legalny przez okres 18 miesięcy i zostają im przyznane dodatkowe uprawnienia. W tym celu Ukraińcy dokonują rejestracji w celu uzyskania tzw. PESEL UKR, niezbędnego do uzyskania dostępu do niektórych dóbr i usług publicznych w Polsce. Obywatele Ukrainy, którzy przybyli do Polski po 23 lutego 2022 r. i którym nadano PESEL mają w rejestrze PESEL nadany dodatkowy symbol „UKR”, który jest potwierdzeniem uznania ich pobytu za legalny. Tylko według stanu na koniec kwietnia 2022 r., kiedy mówi się o kulminacyjnym punkcie szczytu kryzysu uchodźczego w 2022 r. liczba w ten sposób zarejestrowanych wynosiła ponad 1 mln osób. Są to uchodźcy wojenni o bardzo szczególnej strukturze demograficznej, w tym ponad 48% dzieci (osoby w wieku 0–18 lat, w większości w wieku 3–14 lat – ok. 34% całości), 42% kobiet (w wieku produkcyjnym) i około 4% osób star-

²⁸ ENM, <https://www.emn.at/en/publications/glossary/> (22.12.2022).

²⁹ https://home-affairs.ec.europa.eu/pages/glossary/civil-war-refugee_en (22.12.2022).

³⁰ M. Duszczyk, P. Kaczmarczyk, *Wojna i migracja: napływ uchodźców wojennych z Ukrainy i możliwe scenariusze na przyszłość*, «CMR Spotlight» 2022, nr 4(39), s. 1–7, <https://www.migracje.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2022/04/Spotlight-APRIL-2022-PL.pdf> (12.11.2022).

³¹ Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Dz.U. z 2022 r., poz. 583.

szych (powyżej 65 lat)³². Taka struktura demograficzna utrzymuje się nadal, aktualnie ponad 90% uchodźców wojennych z Ukrainy to kobiety i dzieci. Pod koniec października 2022 r. już 1,4 mln obywateli Ukrainy i członków ich rodzin uzyskało numery PESEL UKR według Urzędu do Spraw Cudzoziemców³³. Należy pamiętać, że dokumenty te potwierdzają też objęcie ochroną tymczasową.

Zatem można stwierdzić, że w odniesieniu do przyczyn przekraczania granic UE podczas kryzysu w 2022 r. stworzyła się nowa kategoria uchodźcy określana jako uchodźca wojenny. Uchodźcy wojenni w kontekście istniejących, ale po raz pierwszy w pełni zastosowanych instrumentów unijnych to wysiedleńcy, którym przyznano niestosowaną wcześniej w Unii na taką skalę tymczasową ochronę.

Dane statystyczne o masowym napływie osób w 2015 r. i 2022 r.

Porównując dane statystyczne z kryzysów migracyjnego w 2015 r. i uchodźczego w 2022 r. można z pewnością stwierdzić, że miały one bezprecedensowy wpływ na granice zewnętrzne Unii Europejskiej. Miliony obywateli państw trzecich, którzy w krótkim czasie wjechali do państw członkowskich UE okazało się ogromnym wyzwaniem dla polityki migracyjnej i solidarności. Wymagało to reformy dotychczasowych regulacji w tym zakresie i przyjęcia nowych rozwiązań dostosowanych do specyfiki osób, które wjechały do Unii w 2015 i 2022 r.

Skala kryzysu migracyjnego w 2015 r. jest określana w oficjalnych statystykach FRONTEX³⁴ liczbą nielegalnych przekroczeń granic UE, która wyniosła 1 822 337³⁵. Odpowiadając na pytanie – ilu Ukraińców uciekło przed wojną, należy bez wątpliwości stwierdzić, że kryzys migracyjny z 2015 r. nie wytrzymuje porównania pod względem liczby uchodźców. Ogromne tłumy ludzi napływających w stronę granic morskich Unii Europejskiej w tamtym czasie były trudne do przyjęcia, ale liczba uchodźców z Ukrainy już po miesiącu od wybuchu wojny wielkością przekroczyła całe statystyki z 2015 r., a po kolejnych trzech miesiącach niemal 4-krotnie (3,8 mln³⁶) tę liczbę przekroczyła. Agencja FRONTEX w swoich statystykach określa wjeżdżających w 2015 r. jako nielegalnych migrantów. Zdecydowana większość starała się później zalegalizować

³² M. Duszczyk, P. Kaczmarczyk, *Wojna i migracja...*, s. 7.

³³ <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/8572320,obywatele-ukrainy-pesel.html> (12.11.2022).

³⁴ FRONTEX – Europejska Agencja Straży Granicznej i Przybrzeżnej.

³⁵ Risk Analysis for 2016(2016), Frontex, http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_analysis/annula_Risk_analysis_2016.pdf (22.11.2022).

³⁶ Według stanu na 6 czerwca 2022 r.

swój pobyt, jeszcze w 2015 r. o przyznanie statusu uchodźcy wystąpiło na terenie UE prawie 1,3 mln osób, natomiast w 2016 – 1,22 mln. Z danych Eurostatu wynika, iż od 2015 r. do 2021 r. pozytywnie rozpatrywano rocznie od 21 tys. do maksymalnie 110 tys. wniosków i przyznawano jakąś formę ochrony dla cudzoziemca³⁷.

Zgodnie z aktualnymi danymi UNHCR³⁸ liczba uchodźców z Ukrainy w całej Europie wynosi 7 915 287 z czego 2 419 288 przebywa w państwach Grupy Wyszehradzkiej, Rumunii i Bułgarii, a 2 486 005 w pozostałych państwach członkowskich UE i państwach kandydujących, państwach strefy Schengen oraz Wielkiej Brytanii. Ponadto 4 905 293 uchodźców korzysta z ochrony tymczasowej lub podobnych krajowych programów ochrony, przy czym różnica między ogólną liczbą uchodźców z Ukrainy a tymi, którzy korzystają z ochrony tymczasowej wynika z faktu, że część z nich (2 870 182) wyjechała do Rosji lub Białorusi, gdzie takie formy ochrony nie są wobec nich stosowane. Wobec powyższych wszyscy Ukraińcy przebywający w UE+ (czyli UE i strefie Schengen) UE korzystają z ochrony tymczasowej.

Analizując szczegółowo dane Eurostat za rok 2015 i 2022 r. można dojść do konkretnych wniosków dotyczących ochrony międzynarodowej dla osób masowo przyjeżdżających do UE w tym latach. W 2015 r. 1 282 690 osób złożyło wniosek o azyl³⁹, z czego pozytywnym wynikiem i nadaniem statusu uchodźcy zakończyło się 217 285⁴⁰ postępowań w pierwszej instancji i 14 080⁴¹ po złożeniu odwołania. Złożenie wniosku jest równoznaczne z uzyskaniem przez nich statusu osoby ubiegającej się o azyl (azylanta). Jednak status uchodźcy lub inną formę ochrony międzynarodowej uzyskują dopiero w następstwie pozytywnej decyzji organów krajowych⁴². Analizując dane Eurostat za 2015 r.

³⁷ K. Mokrzycka, *Ilu Ukraińców uciekło przed wojną? Kryzys migracyjny z 2015 roku nie wytrzymuje porównania pod względem liczby uchodźców*, 6 czerwca 2022, <https://300gospodarka.pl/news/liczba-uchodzcow-z-ukrainy-przekroczyla-dzis-5-mln-coraz-wiecej-osob-wraca-jednak-do-ojczyzny> (10.10.2022).

³⁸ Dane ze strony UNHCR obejmują kategorie określone oryginalnie jako: *refugees from Ukraine recorded across Europe* oraz *refugees from Ukraine registered for Temporary Protection or similar national protection schemes in Europe*. Źródło: UNHCR, Government, <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (4.01.2023).

³⁹ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00191/default/table?lang=en> (5.01.2023).

⁴⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00192/default/table?lang=en> (5.01.2023).

⁴¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00193/default/table?lang=en> (5.01.2023).

⁴² Należy zauważyć, że formalnie istnieje różnica między azylem a statusem uchodźcy, jednak w UE są one używane wspólnie. Podaję za: Azyl i migracja w UE: fakty i liczby, <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/society/20170629STO78630/azyl-i-migracja-w-ue-fakty-i-liczby>, (21.12.2022).

widać, że ponad 1,6 mln osób w 2015 r. nie otrzymało statusu uchodźcy, a tym samym ochrony międzynarodowej.

Dla porównania w 2022 r., tylko w pierwszym kwartale (według klasyfikacji kwartalnej Eurostat, czyli faktycznie od początku wojny 24 lutego do 31 marca 2022 r.), ochronę tymczasową w całej UE otrzymało 1 339 840 osób, natomiast w drugim kwartale było to już 1 818 100 uchodźców wojennych⁴³. W klasyfikacji miesięcznej natomiast zdecydowanie wyróżnia się Polska, gdzie tylko w miesiąc od wybuchu wojny ochronę tymczasową otrzymało 677 110 osób, natomiast od kwietnia do czerwca było to 584 955 uchodźców z Ukrainy⁴⁴. Te dane wskazują, że ochrona tymczasowa, jako forma ochrony międzynarodowej, znalazła bardzo szerokie zastosowanie wobec Ukraińców masowo wjeżdżających do UE w 2022 r. Ponadto, gdyby te dane porównać z ochroną międzynarodową z 2015 r., to tylko w pierwszym miesiącu wojny i tylko w Polsce dwa razy więcej Ukraińców uzyskało ochronę międzynarodową niż w całym 2015 r. Nawet, gdyby wziąć pod uwagę długość procedury azylowej i doliczyć tych, którzy status uchodźcy otrzymali w 2016 r. (358 050 osób⁴⁵) to i tak liczba osób przyjeżdżających masowo do UE, które uzyskały ochronę w latach 2015–2016 jest nadal znacznie mniejsza niż liczba osób, która tylko w pierwszym miesiącu szczytu kryzysu uchodźczego w 2022 r. otrzymała ochronę tylko w Polsce.

Dodatkowo warto mieć na uwadze fakt, że od początku wojny liczba przekroczeń granicy z Ukrainy wyniosła 17 139 782, z czego 9 180 679 osób wróciło na Ukrainę. Jak podaje UNHCR liczba ta odzwierciedla ruchy transgraniczne (a nie pojedyncze osoby). Przemieszczenia z powrotem na Ukrainę mogą mieć charakter wahadłowy i nie muszą oznaczać trwałych powrotów, ponieważ sytuacja na Ukrainie pozostaje wysoce niestabilna i nieprzewidywalna⁴⁶. Wśród migrantów, którzy wjechali do UE w 2015 r. nie obserwowano zbyt wielu powrotów. Przy tym należy zwrócić uwagę, że jest zupełnie inna struktura demograficzna osób masowo napływających do UE w obu szczytach kryzysów. W 2022 r. ponad 90% uchodźców wojennych to kobiety i dzieci, są to ludzie młodzi, zaledwie 6% w wieku poprodukcyjnym i stanowią 2,5% ludności UE⁴⁷.

⁴³ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_ASYTPFQ__custom_4426379/default/table?lang=en (5.01.2023).

⁴⁴ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_asytpfm/default/table?lang=en (5.01.2023).

⁴⁵ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00192/default/table?lang=en> (5.01.2023).

⁴⁶ UNHCR, <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (4.01.2023).

⁴⁷ Dane podaje za: Bartłomiej Marczuk, wiceprezes Polskiego Funduszu Rozwoju, *Uchodźcy z Ukrainy „odmładzają” Polskę*, <https://glos.pl/uchodzcy-z-ukrainy-odmładzaja-polske> (22.12.2022).

Dla porównania wśród migrantów ze szczytu kryzysu migracyjnego w 2015 r. ponad 70% stanowili mężczyźni⁴⁸.

Aktualnie najwięcej uchodźców z Ukrainy przebywa w Polsce, według danych UNHCR to 1 553 707, z których wszyscy są objęci ochroną tymczasową. Przekroczenia granic z Ukrainy to 8 683 718, natomiast do Ukrainy 6 585 535⁴⁹. Jak podają aktualne oficjalne dane Straży Granicznej granicę Ukrainy z Polską przekroczyło 8 962 000 osób, z kolei w kierunku z Polski na Ukrainę SG zanotowała 7 183 000 przekroczeń granicy⁵⁰. Te różnice statystyczne mogą wynikać z faktu, że Straż Graniczna liczy każde pojedyncze przekroczenie granicy, nawet jeśli jest to wielokrotne przekroczenie przez tę samą osobę. Nie zmienia to jednak faktu, że aktualnie w Polsce przebywa najwięcej uchodźców z Ukrainy w porównaniu do wszystkich państw Europy i że liczba ta z pewnością przekracza 1,5 mln osób objętych ochroną tymczasową. Do niej należy dodać migrantów ekonomicznych z Ukrainy, którzy przyjechali do Polski jeszcze przed 24 lutego 2022 r. Trudno jest dokładnie ustalić, ilu Ukraińców migrowało do Polski w celach zarobkowych, tylko w 2018 r. ich liczbę określano na prawie 2 mln⁵¹, a aktualnie jest ich więcej niż 1,5 mln⁵², co może wynikać z faktu, że duża część migrantów zarobkowych z Ukrainy wróciła bronić swojego państwa po wybuchy wojny. Na przełomie kwietnia i maja 2022 r. przebywało w Polsce około 1,5 mln uchodźców z Ukrainy według danych Departamentu Statystyki Narodowego Banku Polskiego⁵³. Według raportu Centrum Analiz i Badań Unii Metropolii Polskich im. Pawła Adamowicza w kwietniu w Polsce przebywało 3,85 mln Ukraińców, a na koniec maja 2022 r. oszacowano 3,37 mln obywateli Ukrainy w Polsce⁵⁴. Nawet nie biorąc pod uwagę wcześniejszych migrantów z Ukrainy w Polsce, to i tak liczba uchodźców przekroczyła statystyki ze szczytu kryzysu migracyjnego z całego 2015 r. w całej UE. Dane z całego 2015 r. osiągnięto tylko w Polsce w ciągu niecałych trzech miesięcy, a trzeba wziąć pod

---

⁴⁸ M. Łęczek-Sosna, M. Kiesielewicz, *Europa szuka rozwiązań*, «Gazeta Policyjna» 2018, nr 159, <https://gazeta.policja.pl/997/archiwum-1/2018/numer-159-062018/160302,Europa-szuka-rozwiazan.html> (12.11.2022).

⁴⁹ <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (4.01.2023).

⁵⁰ Dane z oficjalnego konta Straży Granicznej na Twitterze, https://twitter.com/Straz_Graniczna (6.01.2023).

⁵¹ M. Paszkowicz, A. Hrynenko, *Przyczyny i skutki migracji zarobkowych z Ukrainy do Polski*, «Studia Oeconomica Posnaniensia» 2019, vol. 7, nr 4, s. 9.

⁵² I. Chmielewska-Kalińska, B. Dudek, P. Strzelecki, *Uchodźcy z Ukrainy – zarys portretu*, <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/makroekonomia/trendy-gospodarcze/uchodzcy-z-ukrainy-zarys-portretu/> (7.10.2022).

⁵³ Tamże, s. 4.

⁵⁴ <https://metropolie.pl/artukul/34-mln-ukraincow-w-polsce-nowy-raport-unii-metropolii-polskich> (20.12.2022).

uwagę, że uchodźcy z Ukrainy wjeżdżali do innych państw UE, nie tylko tych bezpośrednio sąsiadujących z Ukrainą.

Cezura czasowa 24 lutego 2022 r. pozwala również wśród samych Ukraińców przebywających w Polsce wyróżnić uchodźców i migrantów. Ci, którzy przyjechali przed wybuchem wojny kierowali się motywacją typową dla migrantów i przyjechali do Polski w celu polepszenia swojej sytuacji ekonomicznej, która też była warunkowana różnymi czynnikami społeczno-ekonomicznymi. Bez wątplenia należy ich określić jako migrantów. Natomiast Ukraińcy masowo przekraczający granice UE po 24 lutego 2022 r. kierowali się zupełnie inną motywacją, z których kluczowe było ratowanie życia w obliczu brutalnych działań wojennych Rosji. Bez wątplenia nie są to migranci, ale uchodźcy i to uchodźcy wojenni. Wyznaczona wybuchem wojny w Ukrainie cezura czasowa, zgodnie z definicją słownikową oznacza punkt graniczny między zakończeniem jednego i początkiem nowego okresu w przebiegu czegoś, wyznaczany przez jakieś bardzo ważne wydarzenie⁵⁵. W tym kontekście można mówić o dacie, która rozdziela podział na migrantów i uchodźców z Ukrainy i wyznacza początek bezprecedensowego napływu tych ostatnich do UE.

Wybuch wojny w Ukrainie spowodował niespodziewany i nagły napływ uchodźców wojennych do Polski i całej Europy. Od tamtego czasu przez „obszar bez granic” przewinęło się najwięcej uchodźców w całej historii Unii Europejskiej. Doświadczenia z przeszłości wskazują, że migracja wymuszona wojną jest zupełnie inna od migracji zarobkowej, która do tej pory w większości obserwowana była w Polsce. Już po agresji rosyjskiej na Ukrainę w 2014 r. głęboki kryzys ekonomiczny na Ukrainie i wzrost bezrobocia spowodowały, że do Polski przyjeżdżali głównie migranci ekonomiczni. Od wybuchu wojny w 2022 r. na obszar całej UE, w tym przede wszystkim Polski napływają uchodźcy z terenów objętych lub zagrożonych walkami, a wojna przyniosła i przynosi wiele ofiar śmiertelnych⁵⁶.

⁵⁵ *Wielki Słownik Języka Polskiego*, <https://wsjp.pl/haslo/podglad/53901/cezura/5155411/w-dziejach> (2.01.2023).

⁵⁶ I. Chmielewska-Kalińska, B. Dudek, P. Strzelecki, *Sytuacja życiowa i ekonomiczna uchodźców z Ukrainy w Polsce. Raport z badania ankietowego zrealizowanego przez OO NBP, Departament Statystyki, Warszawa 2022*, s. 6, <https://www.nbp.pl/publikacje/migracyjne/sytuacja-uchodzcow-z-Ukrainy-w-Polsce.pdf> (3.02.2023).

Nazewnictwo kryzysów z 2015 r. i 2022 r. w oficjalnej terminologii instytucji unijnych

Najważniejsze instytucje UE określają kryzys z 2015 r. jako kryzys migracyjny:

- Parlament Europejski przedstawia kryzys migracyjny w Europie w odniesieniu do przepływów migracyjnych w latach 2015 i 2016, podkreślając, że w tych latach Europa musiała sprostać najpoważniejszemu wyzwaniu migracyjnemu od końca drugiej wojny światowej⁵⁷,
- Rada Unii Europejskiej rozwija unijną politykę migracyjną od kulminacji kryzysu migracyjnego w 2015 r. UE i wdraża środki pozwalające jej kontrolować granice zewnętrzne i napływ migrantów⁵⁸. Jednocześnie w ramach tej samej polityki określa działania w odpowiedzi na napływ uchodźców z Ukrainy⁵⁹,
- Komisja Europejska oceniając ustanowiony w reakcji na szczyt kryzysu migracyjnego Europejski program w zakresie migracji, wskazuje, że UE musi podtrzymać postępy. Wiceprzewodniczący KE Frans Timmermans odnosząc się oceny kryzysu migracyjnego stwierdził, że w *ciągu ostatnich lat UE poczyniła znaczne postępy i osiągnęła konkretne efekty w walce z problemem migracji i Europa nie boryka się już z kryzysem migracyjnym, jaki był w 2015 r., ale wciąż utrzymują się problemy strukturalne*⁶⁰.

„Szczyt kryzysu migracyjnego” w 2015 r. w przeciwieństwie do „szczytu kryzysu uchodźczego” w 2022 r. wyraźnie dzielił się na dwie kategorie osób napływających do UE. Świadczy o tym przede wszystkim stanowisko Komisji Europejskiej prezentowane już w 2015 r. w odpowiedzi na masowy napływ osób, gdzie wyraźnie stwierdzono, że każdy, kto potrzebuje schronienia, powinien je znaleźć w Europie. Jednak ci, którzy nie mają uzasadnionych roszczeń, powinni zostać szybko zidentyfikowani i odesłani do swoich krajów⁶¹. Taki podział na osoby, które potrzebują ochrony i tych, którzy tej ochrony nie potrzebują pojawiał się w opiniach KE już od początku szczytu kryzysu migracyjnego⁶². Narracja w tym tonie utrzymywała się konsekwentnie, Komisja wskazała, że

⁵⁷ PE, <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/society/20170629STO78631/kryzys-migracyjny-w-europie> (21.12.2022).

⁵⁸ Rada, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/eu-migration-policy/> (21.12.2022).

⁵⁹ <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/eu-migration-policy/refugee-inflow-from-ukraine/> (31.12.2022).

⁶⁰ KE, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/IP_19_1496 (21.12.2022).

⁶¹ *European Commission makes progress on Agenda on Migration*, European Commission, Press corner, May 27, 2015, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_15_5039 (27.12.2022).

⁶² *Remarks by Commissioner Avramopoulos at the press conference in Castille Place, Malta*, European Commission, Press corner, April 23, 2015, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_15_4840 (28.12.2022).

zarządzanie tymi przepływami migracyjnymi nie może odbywać się w sposób uniwersalny. Z jednej strony ludzie, którzy mają prawo do ubiegania się o azyl, muszą mieć możliwość skorzystania z niego, ale z drugiej ci, którzy nadużywają systemu azylowego lub przybywają nielegalnie bez ważnego prawa do pobytu, powinni zostać odesłani z powrotem. Komisja Europejska wyraźnie podkreśliła, że w zarządzaniu migracjami w 2015 r. to musi być jasne⁶³.

Kluczowe instytucje UE określają kryzys z 2022 r. jako kryzys uchodźczy:

- PE opisuje odpowiedź UE na kryzys uchodźczy w Ukrainie⁶⁴,
- Rada wskazuje na przyjmowanie uchodźców w ramach mechanizmu tymczasowej ochrony w reakcji na rosyjską inwazję na Ukrainę⁶⁵,
- KE podkreśla fakt przyjmowania uchodźców w ramach solidarności z Ukrainą⁶⁶ czy też przyznania uchodźcom z Ukrainy różnych świadczeń, np. zdrowotnych⁶⁷, jak też przekierowania niewykorzystanych funduszy unijnych na ich rzecz poprzez specjalny mechanizm pomocowy Unii Europejskiej – CARE⁶⁸ powstały w odpowiedzi na wojnę w Ukrainie i napływ uchodźców do UE.

Terminologia kryzysu uchodźczego w 2022 r., jaką posługują się Rada, Komisja i Parlament jest stosowana jednolicie i nie budzi ona zastrzeżeń. Osoby masowo napływające do UE po 24 lutego 2022 r. najważniejsze instytucje unijne, a co za tym idzie opinia publiczna w Unii, opisują jako uchodźców, a sytuację spowodowaną wojną wyraźnie określają jako kryzys uchodźczy, bez większych wątpliwości terminologicznych.

Podsumowanie

Podsumowując analizę porównawczą szczytu kryzysu migracyjnego w 2015 r. i szczytu kryzysu uchodźczego w 2022 r. można sformułować kilka kluczowych wniosków końcowych.

⁶³ *Remarks by Commissioner Avramopoulos after his visit to Budapest*, European Commission, Press corner, June 30, 2015, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_15_5283 (31.12.2022).

⁶⁴ PE, <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/world/20220324STO26151/odpowiedz-ue-na-kryzys-uchodzcy-w-ukrainie> (31.12.2022).

⁶⁵ Rada, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/eu-response-ukraine-invasion/> (31.12.2022).

⁶⁶ KE, https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-countries-welcoming-those-fleeing-ukraine_pl (31.12.2022).

⁶⁷ https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/information-people-fleeing-war-ukraine/fleeing-ukraine-healthcare_pl (31.12.2022).

⁶⁸ CARE (*Cohesion's Action for Refugees in Europe*) uruchomiony 8 marca 2022 r. w odpowiedzi na wojnę w Ukrainie i napływ uchodźców do UE.

Po pierwsze, rok 2015 i 2022 przyniosły największe w całej historii Unii Europejskiej masowe napływy obywateli państw trzecich. Jednocześnie miały one bezpośredni wpływ na funkcjonowanie i bezpieczeństwo „obszaru bez granic”, który jako symbol i najważniejszy element strefy Schengen stanowi kluczowe osiągnięcie integracji europejskiej. Obie sytuacje wiązały się z napływem milionów obywateli państw trzecich, co bez wszelkich wątpliwości wywołało kryzysy. Wydawało się, że kryzys w 2015 r. był największym, z jakim mierzyła się UE, ale wojna w Ukrainie spowodowała, że uchodźcy przekroczyli przynajmniej 5-krotnie liczbę z wcześniejszego kryzysu. Z wyzwaniem na taką skalę Unia Europejska nie mierzyła się jeszcze nigdy od początku jej funkcjonowania. Przymus ucieczki przed wojną w Ukrainie i szukania schronienia na „obszarze bez granic” spowodował, że rok 2022 stał się bez wątpienia największym „szczytem kryzysu uchodźczego”. Apogeum kryzysu uchodźczego w 2022 r. potęguje fakt, że bezprecedensowy napływ osób dotyczył w pierwszej kolejności jednego państwa członkowskiego – Polski, w takiej liczbie, w jakiej kryzys migracyjny z 2015 r. dotyczył całej UE. Interpretując w tym kontekście pojęcia migranta i uchodźcy w aktach prawnych, terminologii międzynarodowej jak i stosowanej przez instytucje UE oraz opinię publiczną, należy stwierdzić, że pojęcie uchodźcy wobec wszystkich osób opuszczających Ukrainę z powodu międzynarodowego konfliktu zbrojnego jest powszechnie używane przez UNHCR, a idąc za nim instytucje unijne oraz inne źródła. Natomiast w odniesieniu do kryzysu z 2015 r. używa się pojęcia kryzysu migracyjnego, w oparciu o przesłanki, na podstawie których nastąpił wjazd do UE. W tym kontekście należy podsumować bezpośrednio przyczyny masowego napływu obywateli osób przez zewnętrzne granice unijne w 2015 i 2022 r. Kryzys migracyjny w 2015 r. spowodowała niestabilna sytuacja polityczno-społeczna w państwach Afryki i na Bliskim Wschodzie, natomiast ukraiński kryzys uchodźczy został spowodowany jedną przyczyną – wojną w Ukrainie. Ten pierwszy wiązał się najczęściej z poszukiwaniem lepszych warunków do życia, natomiast miliony obywateli Ukrainy musiało szukać schronienia w Unii Europejskiej z powodu zagrożenia życia. Szczegółowo, ze względu na specyfikę sytuacji terminu uchodźcy został doprecyzowany przez uchodźcę wojennego z Ukrainy, którym stał się wysiedleńca z Ukrainy uciekający przez wojnę i otrzymujący w UE ochronę międzynarodową. Podsumowując, bez wątpienia można stwierdzić, że wojna w Ukrainie wywołała w Unii Europejskiej bezprecedensowy kryzys uchodźczy, jaki nigdy wcześniej nie nastąpił w aż takim zakresie, nawet w 2015 r. Taka sytuacja znacząco wpłynęła na funkcjonowanie „obszaru bez granic” oraz spowodowała zmianę zasad zarządzania granicami zewnętrznymi UE na wschodzie.

Po drugie, przeanalizowane dane statystyczne wskazują, że bezprecedensowa liczba obywateli państw trzecich przekraczająca zewnętrzną granicę

wschodnią UE w 2022 r., która niepomrotnie przewyższa liczbę ze „szczytu kryzysu migracyjnego” w 2015 r. pozwala mówić o „szczyście kryzysu uchodźczego”. Liczba osób, która przekroczyła granice UE w 2015 r. wynosi 1,8 mln migrantów i jest określana jako „szczyt kryzysu migracyjnego”. Określając ilu Ukraińców wjechało do UE po wybuchu wojny, należy bez wątplenia stwierdzić, że kryzys migracyjny z 2015 r. nie wytrzymuje porównania pod względem liczby uchodźców, która w całej Europie wynosi 7,9 mln. Dane liczbowe z całego 2015 r. osiągnięto tylko w Polsce w ciągu niecałych trzech miesięcy od początku wojny w Ukrainie. Zatem skoro 2015 r. jest określany jako szczyt, to tym bardziej należy tak określać 2022 r. ze względu na wielokrotnie większą liczbę obywateli państw trzecich wjeżdżających masowo do UE. Kryzys migracyjny, który miał swój „szczyt” w 2015 r. jest procesem bardzo szeroko opisywanym w literaturze, czego nie można powiedzieć o „szczyście kryzysu uchodźczego” w 2022 r. W oparciu o dane statystyczne o masowym napływie osób w 2015 r. i 2022 r. bez wątplenia można wykazać, że skala napływu obywateli Ukrainy do Unii Europejskiej przerosła wszelkie wcześniejsze liczby, które określano jako kryzysowe i z którymi UE i jej państwa członkowskie próbowały sobie kiedykolwiek poradzić.

Po trzecie, środki podjęte na „obszarze bez granic” UE w reakcji na oba szczyty kryzysów pozwalają je odróżnić i zdefiniować odmiennie. Datą przełomową jest 24 lutego 2022 r., od której zaczęło się bezprecedensowe otwarcie granic zewnętrznych UE dla uchodźców wojennych z Ukrainy. Diametralnie zmieniło to też ocenę wcześniejszego szczytu kryzysu migracyjnego. O ile zasady zarządzania granicami w 2015 r. opierały się o wzmocnienie bezpieczeństwa „obszaru bez granic”, o tyle w 2022 r. wprowadzono ułatwienia w przekraczaniu granic. Wynika to z okoliczności, w jakich obywatele państw trzecich pokonywali granice UE, ale też ich motywacji. Należy podkreślić, że w statystykach unijnych wobec całego masowego napływu migrantów w 2015 r. mówiono o nielegalnym przekroczeniu granicy UE, natomiast wobec uciekających przed wojną w Ukrainie w 2022 r. odsetek nielegalnych przekroczeń granicy wynosi jedynie 4 740 osób⁶⁹. Wynikało to z faktu, że ci pierwsi przekraczali granicę w miejscach niedozwolonych, ci drudzy natomiast przede wszystkim na przejściach granicznych. Tym samym uległy zmianom zasady zarządzania granicami zewnętrznymi, chociaż regulacje dotyczące przekraczania granic strefy Schengen pozostają te same, ale stosowane środki mogą się zmieniać ze względu na aktualną sytuację na granicach zewnętrznych. Reformy zintegrowanego zarządzania granicami zewnętrznymi UE podjęte po szczyście kryzysu migracyjnego w 2015 r. wiązały się z podjęciem wysiłków

⁶⁹ <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-map/> (7.01.2023).

na rzecz kompleksowego rozwiązania problemu bezprecedensowych ruchów migracyjnych skierowanych na terytorium Unii i wtedy podkreślono potrzebę rozwiązania dramatycznej sytuacji na granicach zewnętrznych oraz wzmocnienia kontroli granicznej⁷⁰. Jeśli odniesie się powyższą argumentację do nieporównywalnie większego napływu osób w związku z wojną w Ukrainie to skala zjawiska jest diametralnie różna. Co prawda w obu sytuacjach bez wątpienia nastąpiła sytuacja bezprecedensowa, która wymagała zmiany zasad zarządzania granicami zewnętrznymi. Masowe napływy przez granice zewnętrzne UE w 2015 i 2022 r. znacząco zmieniły funkcjonowanie „obszaru bez granic”. W obu sytuacjach można mówić o szczycie masowego napływu osób i o ile pierwszy wydawał się niespotykany w 2015 r., o tyle kryzys uchodźczy w 2022 r. okazał się kilka razy większy i przekroczył wszelkie wcześniejsze oczekiwania oraz doprowadził do ochrony międzynarodowej dla uchodźców przekraczających granicę zewnętrzną UE na niespotykaną dotychczas skalę.

Po czwarte, poziom ochrony obywateli państw trzecich przybywających do UE w 2015 i 2022 r. jest zróżnicowany. Konsekwencje szczytu kryzysu migracyjnego w 2015 r. oraz jego długofalowe skutki, których UE doświadcza z różnym nasileniem na poszczególnych szlakach migracyjnych, przyniosły jednak cenną lekcję podjęcia zdecydowanie szybszej reakcji już na początku szczytu kryzysu uchodźczego w 2022 r. Bazując na poprzednich doświadczeniach Unia Europejska w nieco ponad tydzień od rozpoczęcia wojny w Ukrainie i masowego napływu osób objęła uciekających ochroną tymczasową na całym terytorium „obszaru bez granic”. Ochrona tymczasowa mogła być wykorzystana już w 2015 r., ale nie podjęto tego działania dlatego, że osoby napływające nie spełniały wszystkich warunków, ale też skala tamtego kryzysu była niepomierne mniejsza w odniesieniu do aktualnego. Obowiązujące wówczas prawo nie zakładało zbiorowej kwalifikacji migrantów jako uchodźców wymagających ochrony, co uczyniono dopiero wobec wysiedleńców z Ukrainy uciekających przed wojną. W tym kontekście obok najczęściej częściej używanych pojęć uchodźcy i migranta pojawił się również termin uchodźcy wojennego, którego objęto ochroną tymczasową w UE, wykorzystywaną zwłaszcza w państwach bezpośrednio sąsiadujących z Ukrainą. W szczególności wyjątkowej sytuacji znalazła się Polska, posiadająca wschodnią zewnętrzną granicę Unii Europejskiej

---

⁷⁰ Takie cele EU IBM określono w poprzedniej wersji rozporządzenia w sprawie Europejskiej Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1624 z dnia 14 września 2016 r. w sprawie Europejskiej Straży Granicznej i Przybrzeżnej oraz zmieniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399 i uchylające rozporządzenie (WE) nr 863/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady, rozporządzenie Rady (WE) nr 2007/2004 i decyzję Rady 2005/267/WE, Dz.U. L 261 z 16.09.2016).

i strefy Schengen. Jeszcze nigdy w swojej historii integracji europejskiej nie była przekraczana przez tak ogromną liczbę obywateli państw trzecich w tak krótkim czasie, w dodatku uchodźców wojennych. W ten sposób stała się granicą, na której zaczyna się kryzys uchodźczy na taką skalę, jaka jeszcze nie miała miejsca nie tylko w Polsce, ale w całej UE.

Bibliografia

- Chmielewska-Kalińska I., Dudek B., Strzelecki P., *Sytuacja życiowa i ekonomiczna uchodźców z Ukrainy w Polsce. Raport z badania ankietowego zrealizowanego przez OO NBP, Departament Statystyki, Warszawa 2022*, <https://www.nbp.pl/publikacje/migracyjne/sytuacja-uchodzcow-z-Ukrainy-w-Polsce.pdf> (3.02.2023).
- Czerep J., „*Arabska Wiosna*” nie tylko arabska, «Biuletyn OPINIE FAE» 2011, nr 16, Warszawa, <https://fae.pl/biuletynopiniefae/arabskawiosnanietylkoarabska.pdf> (31.12.2022).
- Duszczyk M., Kaczmarczyk P., *Wojna i migracja: napływ uchodźców wojennych z Ukrainy i możliwe scenariusze na przyszłość*, «CMR Spotlight» 2022, nr 4 (39), <https://www.migracje.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2022/04/Spotlight-APRIL-2022-PL.pdf> (12.11.2022).
- Dziekan M., Zdułski K., Bania R., *Arabska wiosna i świat arabski u progu XXI wieku*, Łódź 2020.
- Fogaš A., Verba V., *Ongoing conflicts in the Middle East and their impact on Europe*, «European Journal of Geopolitics» 2016, nr 4.
- Łęczek-Sosna M., Kiesielewicz M., *Europa szuka rozwiązań*, «Gazeta Policyjna» 2018, nr 159, <https://gazeta.policja.pl/997/archiwum-1/2018/numer-159-062018/160302,Europa-szuka-rozwiazan.html> (12.11.2022).
- Łotocki Ł., *Kryzys imigracyjny w 2015 roku a bezpieczeństwo wewnętrzne na przykładzie Republiki Federalnej Niemiec*, «Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny» 2021, nr 1(183).
- Mokrzycka K., *Ilu Ukraińców uciekło przed wojną? Kryzys migracyjny z 2015 roku nie wytrzymuje porównania pod względem liczby uchodźców*, 6 czerwca 2022, <https://300gospodarka.pl/news/liczba-uchodzcow-z-ukrainy-przekroczyla-dzis-5-mln-coraz-wiecej-osob-wraca-jednak-do-ojczyzny> (10.10.2022).
- Paszkowicz M., Hrynenko A., *Przyczyny i skutki migracji zarobkowych z Ukrainy do Polski*, «Studia Oeconomica Posnaniensia» 2019, vol. 7, no. 4.
- Szachoń-Pszenny A., *Wojna w Ukrainie jako czynnik zmiany zasad przekraczania granicy zewnętrznej Unii Europejskiej*, «Wschodni Rocznik Humanistyczny» 2023, nr 1.
- Trubalska J., *Wielowymiarowe zarządzanie granicami zewnętrznymi Unii Europejskiej*, «Przegląd Geopolityczny» 2017, nr 19.
- Zupančič J., *The European refugee and migrant crisis and Slovenian response*, «European Journal of Geopolitics» 2016, nr 4.